

دانشکده‌ی معماری و شهرسازی

پایان نامه

جهت اخذ درجه‌ی کارشناسی ارشد رشته‌ی معماری اسلامی

عنوان:

طراحی باغ‌موزه‌ی فرهنگ معاصر تبریز با
رویکردی به مفهوم درون‌گرایی در معماری
ایرانی

استاد راهنما:

آقای دکتر محمد باقری

استاد مشاور:

آقای دکتر حشمت‌الله متدین

دانشجو:

سجاد سلیمانزاده

اسفندماه ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اظهارنامه‌ی دانشجو

اینجانب سجاد سلیمانزاده دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته معماری گرایش معماری اسلامی گروه - دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز به شماره‌ی دانشجویی ۸۹۱۳۰۳۰۸ تعهد می‌نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان‌نامه با عنوان «طراحی باغ‌موزه‌ی فرهنگ معاصر تبریز با رویکردی به مفهوم درون‌گرایی در معماری ایرانی» توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می‌باشد و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. همچنین تعهد می‌نمایم که مطالب مندرج در پایان‌نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان‌نامه چارچوب مصوب دانشگاه را به طور کامل رعایت کرده‌ام و هرگونه مقاله مستخرج از دستاوردهای این پایان‌نامه را با ذکر نام استاد راهنما، استاد مشاور و دانشجو منتشر نخواهم کرد. همچنین کلیه حقوق مادی و معنوی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان‌نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه هنر اسلامی تبریز محفوظ است.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

تعهد اصالت و رعایت حقوق دانشگاه

اینجانب «سجاد سلیمانزاده» دانشجوی رشته‌ی کارشناسی ارشد معماری اسلامی دانشکده‌ی معماری و شهرسازی با شماره‌ی دانشجویی ۸۹۱۳۰۳۰۸ و نویسنده‌ی پایان‌نامه‌ی «طراحی باغ‌موزه‌ی فرهنگ معاصر تبریز با رویکردی به مفهوم درون‌گرایی در معماری ایرانی» مسئولیت صحت و اصالت تمام مندرجات پایان‌نامه‌ی تحصیلی خود را بر عهده می‌گیرم و اقرار می‌نمایم تمامی مراحل تهیه‌ی آن با احترام به اصل امانت می‌باشد و چنانچه در هر مرحله‌ای خلاف آن ثابت گردد، کلیه‌ی عواقب ناشی از محرومیت‌ها و سلب امتیازات کسب شده به جهت ارایه‌ی پایان‌نامه‌ی مخدوش، بر عهده‌ی اینجانب خواهد بود.

نام و نام خانوادگی: سجاد سلیمانزاده

امضا:

تاریخ:

مالکیت نتایج و حق نشر

تمامی حقوق مادی و معنوی این پایان‌نامه تحصیلی متعلق به دانشگاه هنر اسلامی تبریز است و هر گونه نقل مطالب با ذکر نام دانشگاه هنر اسلامی تبریز، نام استاد راهنما و دانشجو بلامانع است. تمامی حقوق مادی و معنوی این پایان‌نامه تحصیلی و محصولات آن (کتاب، برنامه‌های رایانه‌ای و تجهیزات ساخته شده) متعلق به دانشگاه هنر اسلامی تبریز می‌باشد. این مطلب باید به نحو مقتضی در تمامی تولیدات اشاره شده ذکر شود.

دانشجویان در صورتی می‌توانند نسبت به چاپ مقاله‌ی مستخرج از پایان‌نامه‌ی خود اقدام کنند که مقاله به تأیید استاد راهنما رسیده باشد. همچنین به هنگام چاپ مقاله ذکر نام استاد راهنما و مشاور ضروری است. عدم رعایت هر یک از موارد فوق موجب پیگرد قانونی است.

« اداره‌ی امور آموزشی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه »

تقدیم به :

« پدر، مادر و خواهر عزیزم که بدون حمایت‌های ایشان انجام این پایان‌نامه میسر نبود »

« با سپاس فراوان از جناب آقای دکتر باقری، استاد راهنمای صبور و

دلسوزم که بسیار از ایشان آموختم»

« با تشکر از استاد ارجمند، جناب آقای دکتر متدین، که مشاوره‌ی

این کار را قبول نمودند»

و نهایت سپاس از دوستان همیشگی‌ام: آقایان آکو مرزنگ، نوید

خالقی مقدم و شادمهر شادمند.

بسمه تعالی

مشخصات رساله/پایان نامه تحصیلی دانشجویی

چکیده پایان نامه

عنوان پایان نامه: طراحی باغ‌موزه‌ی فرهنگ معاصر تبریز با رویکردی به مفهوم درون‌گرایی در معماری ایرانی

استاد راهنما: دکتر محمد باقری

استاد مشاور: دکتر حشمت‌الله متدین

نام دانشجو: سجاد سلیمانزاده

شماره دانشجویی: ۸۹۱۳۰۳۰۸

دانشکده: معماری و شهرسازی

کارشناسی ارشد دکتری تعداد صفحات: ۱۴۲

گروه: - تاریخ دفاع: ۱۳۹۱/۱۲/۲۰ تاریخ تصویب:

چکیده:

امروزه طراحی فضاهای سبز شهری و ترکیب و پیوند مؤثر آن‌ها با نیازها و عملکردهای فرهنگی - تفریحی همانند موزه‌ها، نقش مهمی در رشد و توسعه‌ی فرهنگی شهر و جاذبه‌های گردشگری آن ایفاء می‌کند. به طوری که موزه‌های معاصر می‌کوشند تا در بستری طبیعی، همراه با مناظر و چشم‌اندازهای آن، به حفظ و نمایش میراث معنوی جوامع و برقراری تعاملات اجتماعی و تبادل افکار در محیطی آزاد و به دور از هیاهو و آشفتگی‌های شهری بپردازند. در این میان، شهر تبریز که در طول سالیان متمادی از تاریخچه و فرهنگی غنی برخوردار بوده و ضمن حفظ و تداوم اصالت فرهنگی خویش در دوران معاصر، همواره عناوینی چون شهر اولین‌ها، پایتخت افتخارات و حماسه‌ها و ... غیره را به خود اختصاص داده است، از نظر دارا بودن چنین فضاهای سبز شهری با هویت و عملکرد فرهنگی مناسب برای گفتگو و تعاملات مردمی، در وضعیت نامناسبی به سر می‌برد. بنابراین با توجه به این امر، موضوع پیش روی رساله‌ی حاضر طراحی باغ-موزه‌ای برای تجلی «دستاوردهای فرهنگی معاصر شهر تبریز» در کنار نمایش «آثار فرهنگی - هنری اصیل و گذشته این شهر» می‌باشد. اهداف اصلی این رساله عبارتند از طراحی محیطی آرامش‌بخش و درون‌گرا جهت تفکر و تعمق در مقولات فرهنگی و هماهنگ با ارزش‌های ملی و بومی با محوریت فضاهای باز، ارتقای کیفیت‌های مکانی موجود و فراهم آوردن محیطی مناسب برای نمایش آثار فرهنگی - تاریخی و معاصر تبریز.

خطوط اصلی نظام‌دهنده و تعیین‌کننده در طراحی این پروژه، الهام‌یافته از اصول و مفاهیم درون‌گرایی و تمرکزبخشی در معماری ایرانی - اسلامی و کهن‌الگوی باغ ایرانی است. چنانکه باغ ایرانی با هندسه‌ی متمرکز و محورهای هدایت‌گر خود و تجلی خصوصیات ثابت کالبدی همچون سلسله‌مراتب دسترسی، تقارن و نظم و دیوهای محصورکننده، در کنار جلوه‌گری عناصر طبیعی همچون آب، باد، گیاهان و آفتاب و پرندگان، به تداعی احساس آسایش و مطلوبیت، مبتنی بر حواس پنج‌گانه، منجر می‌شود و این آرامش در نهایت مقدمات توجه و تمرکز بر درون جهت تفکر و اندیشه را فراهم می‌آورد. همچنین، اصل پایدار درون‌گرایی در معماری ایرانی و خصوصیات تقویت‌کننده‌ی آن همانند «سلسله‌مراتب فضایی»، «مرکزگرایی»، «محوربندی فضایی» و ... غیره، کالبدی سازگار برای تفکر و اندیشه ایجاد می‌کند.

سایت انتخابی برای پروژه در محوطه‌ی فرهنگی - تاریخی مقبره‌الشعراء و در مجاورت با مسجد - مقبره‌ی سیدحمزه (ع) و بنای یادبود شاعران قرار دارد. با توجه به سابقه‌ی تاریخی این مکان در کوی سرخاب، که سالیان بسیار محل اقامت شاعران و عارفان از سراسر نقاط ایران بوده (حظیره‌الشعراء) و امروزه به مکانی برای آرامش ابدی ایشان تبدیل گشته است، محیط آن می‌تواند پتانسیل‌های فرهنگی و کالبدی ارزشمندی در جهت پیشبرد اهداف طرح در اختیار قرار دهد. فضاهای اصلی پیش‌بینی شده برای پروژه نیز دربرگیرنده بخش‌های نمایشگاهی مختلف، فضاهای فرهنگی - آموزشی مکمل و فضاهای سبز با رویکرد فرهنگی است.

کلید واژگان: فرهنگ، درون‌گرایی، معماری ایرانی، باغ ایرانی، موزه‌ها، محوطه‌ی فرهنگی - تاریخی مقبره‌الشعراء.

امضای استاد راهنما:

تاریخ

امضاء

فهرست مطالب

عنوان ..... صفحه

فصل اول: کلیات

- مقدمه ۱
- ۱-۱- بیان مسئله ۳
- ۲-۱- سوالات پژوهش ۳
- ۳-۱- فرضیات ۳
- ۴-۱- اهداف تحقیق ۳
- ۵-۱- روش تحقیق ۴
- ۱-۵-۱- روش‌های گردآوری اطلاعات ۵
- ۶-۱- مراحل انجام تحقیق و تدوین چهارچوب نظری ۵

فصل دوم: مطالعات نظری

- ۱-۲- فرهنگ ۷
- ۱-۱-۲- واژه‌شناسی فرهنگ ۷
- ۲-۱-۲- تعاریف و مفاهیم فرهنگ از دیدگاه‌های گوناگون ۸
- ۳-۱-۲- اهمیت و ضرورت فرهنگ ۸
- ۴-۱-۲- فرهنگ اسلامی-ایرانی ۹
- ۵-۱-۲- ارتباط فرهنگ و معماری ۱۰
- ۲-۲- مطالعات نظری باغ‌های ایرانی-اسلامی ۱۱
- ۱-۲-۲- واژه‌شناسی باغ و معادل‌های آن ۱۱

- ۱۲ ..... ۲-۲-۲- اهمیت طبیعت و باغ در فرهنگ ایرانی- اسلامی
- ۱۳ ..... ۳-۲-۲- بررسی مفهومی و عملکردی عناصر اصلی باغ‌های ایرانی
- ۱۳ ..... ۱-۳-۲- آب و عناصر آبی
- ۱۴ ..... ۲-۳-۲- گیاهان
- ۱۵ ..... ۳-۳-۲- خاک
- ۱۵ ..... ۴-۳-۲- باد (هوا)
- ۱۵ ..... ۵-۳-۲- نور
- ۱۶ ..... ۶-۳-۲- کوشک و عمارت سردر
- ۱۶ ..... ۷-۳-۲- دیوار باغ
- ۱۷ ..... ۴-۲-۲- بررسی هندسه و ساختار باغ‌های ایرانی- اسلامی
- ۲۰ ..... ۵-۲-۲- تحلیل خصوصیات تمرکز و توجه بر درون در الگوی باغ ایرانی
- ۲۱ ..... ۱-۵-۲- منزل اول: طلب، آستانه/ دروازه (درک مانع)
- ۲۲ ..... ۲-۵-۲- منزل دوم: جستجو، چشم‌انداز/ منظر (درک فاصله)
- ۲۳ ..... ۳-۵-۲- منزل سوم: تعامل با اجزای باغ، پیاده‌راه/ آب‌راه (درک مرتبه)
- ۲۴ ..... ۴-۵-۲- منزل چهارم: آرامش، کوشک/ پناهگاه (درک حلقه‌ی وصل)
- ۲۵ ..... ۵-۵-۲- جمع‌بندی و تحلیل یافته‌ها
- ۲۷ ..... ۳-۲- تحلیل مفهوم درون‌گرایی در معماری ایرانی
- ۲۸ ..... ۱-۳-۲- اصل مرکزگرایی
- ۲۸ ..... ۲-۳-۲- اصل رده‌بندی یا سلسله مراتب فضایی
- ۲۹ ..... ۳-۳-۲- اصل محوربندی فضایی
- ۲۹ ..... ۴-۳-۲- اصل سامان‌بندی حرکت در درون فضا (سیالیت)

- ۳۰ ..... اصل برتری فضا بر توده ۲-۳-۵
- ۳۰ ..... اصل شفافیت و سامان‌بندی چشم‌انداز ۲-۳-۶
- ۳۱ ..... ارتباط میان فضاهای خالی و فضاهای ساخته شده و نقش محورها در انتظام بخشی ۲-۳-۷
- ۳۱ ..... طرح بناهای جدید در میان آثار تاریخی ۲-۴-۴
- ۳۲ ..... ضرورت حفاظت از محیط‌های تاریخی ۲-۴-۱
- ۳۲ ..... بررسی مزایا و معایب انواع روش‌های برخورد با محیط‌های تاریخی ۲-۴-۲
- ۳۴ ..... مطالعات فضای سبز شهری ۲-۵-۵
- ۳۴ ..... اهمیت فضای سبز شهری ۲-۵-۱
- ۳۴ ..... تقسیم‌بندی و تشریح انواع فضای سبز شهری ۲-۵-۲
- ۳۵ ..... پارک‌های شهری ۲-۵-۳
- ۳۶ ..... مسئله‌ی تغییر هویت طراحی فضای سبز در ایران ۲-۵-۴
- ۳۶ ..... اصول طراحی فضای سبز شهری ۲-۵-۵
- ۳۷ ..... معیارهای محیطی و مکانی فضای سبز شهری ۲-۵-۵-۱
- ۳۷ ..... معیارهای منظرسازی فضاهای سبز و باز شهری ۲-۵-۵-۲
- ۳۹ ..... جمع‌بندی نکات مهم فصل ۲-۶-۶

فصل سوم: شناخت موزه‌ها و اصول طراحی آنها

- ۴۰ ..... تعریف موزه ۳-۱-۱
- ۴۱ ..... تقسیم‌بندی موزه‌ها ۳-۲-۲
- ۴۲ ..... ضرورت طراحی موزه‌ها ۳-۳-۳
- ۴۳ ..... معماری موزه‌ها ۳-۴-۴
- ۴۴ ..... نقش جدید موزه‌ها و پیچیدگی عملکرد آن ۳-۴-۱

- ۴۴ ..... ۲-۴-۳- دسترسی پذیری و ارتباط با محیط اطراف
- ۴۵ ..... ۳-۴-۳- پیام ساختمان
- ۴۵ ..... ۵-۳- مکان‌یابی موزه‌ها
- ۴۶ ..... ۶-۳- نیازهای فضایی موزه‌ها و توصیف عملکرد آنها
- ۴۸ ..... ۷-۳- الزامات طراحی موزه‌ها
- ۴۸ ..... ۱-۷-۳- استانداردها، ابعاد و اندازه‌ها
- ۵۰ ..... ۲-۷-۳- دسترسی‌ها و مسیرهای گردش
- ۵۱ ..... ۳-۷-۳- روابط فضایی در موزه‌ها
- ۵۲ ..... ۱-۳-۷-۳- الگوی فضاهای نمایشگاهی و مخزن مجموعه
- ۵۳ ..... ۴-۷-۳- نور و نورپردازی در موزه‌ها
- ۵۴ ..... ۱-۴-۷-۳- انواع نورپردازی
- ۵۷ ..... ۵-۷-۳- الزامات محیطی و فنی موزه‌ها

فصل چهارم: تحلیل و بررسی نمونه‌های موردی

- ۶۰ ..... ۱-۴- بررسی نمونه‌های موردی خارجی
- ۶۰ ..... ۱-۱-۴- پارک دولایت
- ۶۲ ..... ۱-۱-۴- نقد و بررسی
- ۶۳ ..... ۲-۱-۴- ساختمان غربی موزه هنر کارولینای شمالی
- ۶۶ ..... ۱-۲-۱-۴- نقد و بررسی
- ۶۶ ..... ۳-۱-۴- باغ- موزه گوی برانلی (موزه هنرهای بدوی)
- ۶۹ ..... ۲-۴- بررسی نمونه‌های موردی داخلی
- ۶۹ ..... ۱-۲-۴- موزه هنرهای معاصر تهران

- ۷۰ ..... ۴-۲-۱-۱- تحلیل سازماندهی فضایی موزه‌ی هنرهای معاصر
- ۷۱ ..... ۴-۲-۲- فرهنگسرای نگارستان (موزه‌ی قرآن)
- ۷۴ ..... ۴-۳- جمع‌بندی نکات مهم فصل

فصل پنجم: شناخت بستر طراحی و برنامه‌ریزی فیزیکی

- ۷۵ ..... ۵-۱- ویژگی‌های عمومی جغرافیای شهر تبریز
- ۷۶ ..... ۵-۱-۱- اطلاعات زمین‌لرزه‌ای شهر تبریز
- ۷۶ ..... ۵-۲- مطالعات اقلیمی تبریز
- ۷۶ ..... ۵-۲-۱- دما
- ۷۷ ..... ۵-۲-۲- رطوبت
- ۷۷ ..... ۵-۲-۳- بارش
- ۷۸ ..... ۵-۲-۴- وزش باد
- ۷۸ ..... ۵-۲-۵- تابش آفتاب
- ۷۹ ..... ۵-۳- مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهر تبریز
- ۷۹ ..... ۵-۳-۱- واژه‌شناسی «تبریز»
- ۸۰ ..... ۵-۳-۲- بررسی جمعیت
- ۸۰ ..... ۵-۳-۳- شاخصه‌های فرهنگ معنوی-مادی تبریز
- ۸۱ ..... ۵-۳-۳-۱- زبان و مذهب
- ۸۱ ..... ۵-۳-۳-۲- ادبیات شفاهی و فولکلوریک
- ۸۲ ..... ۵-۳-۳-۳- موسیقی عاشیقی تبریز
- ۸۳ ..... ۵-۳-۳-۴- هنرها و صنایع دستی تبریز
- ۸۸ ..... ۵-۳-۴- بررسی تاریخچه و ساختار شهری و معماری تبریز

- ۸۸ ..... ۵-۳-۴-۱- تبریز قبل از اسلام
- ۸۹ ..... ۵-۳-۴-۲- تبریز بعد از اسلام
- ۹۲ ..... ۵-۳-۵- بررسی و تحلیل پدیده‌ی خانه- موزه‌های قاجاری تبریز
- ۹۲ ..... ۵-۳-۴-۱- تشریح خصوصیات ارزشمند معماری
- ۹۵ ..... ۵-۳-۵-۲- نقش جدید خانه- موزه‌های تاریخی تبریز در حفظ فرهنگ
- ۹۶ ..... ۵-۴- معرفی سایت انتخاب شده
- ۹۸ ..... ۵-۴-۱- دلایل انتخاب سایت و پتانسیل‌های موجود
- ۹۹ ..... ۵-۴-۲- بررسی و تحلیل بناهای ارزشمند موجود و تأثیرگذار در سایت
- ۹۹ ..... ۵-۴-۲-۱- مجموعه‌ی سید حمزه (ع)
- ۱۰۱ ..... ۵-۴-۲-۲- بنای مقبره‌الشعراء (یادبود شاعران)
- ۱۰۳ ..... ۵-۴-۲-۳- موزه فاجار
- ۱۰۴ ..... ۵-۴-۳- تحلیل سایت
- ۱۰۷ ..... ۵-۵- برنامه‌ریزی فیزیکی پروژه
- ۱۰۷ ..... ۵-۵-۱- دلایل انتخاب عنوان "باغ-موزه" برای پروژه
- ۱۰۸ ..... ۵-۵-۲- تشریح برنامه‌ی کالبدی
- ۱۱۳ ..... ۵-۵-۲-۱- متراژ فضاها
- ۱۱۶ ..... ۵-۶- استانداردها و ضوابط طراحی
- ۱۱۶ ..... ۵-۶-۱- آمفی تئاترها
- ۱۱۹ ..... ۵-۶-۲- فضاهای آموزشی
- ۱۲۰ ..... ۵-۶-۳- فضاهای اداری

فصل ششم: روند طراحی

- ۱-۶-۱- دستهبندی ایده‌ها و مبانی نظری پروژه ۱۲۲
- ۱-۶-۱-۱- ایده‌ی درون‌گرایی و تمرکزبخشی در معماری ایرانی و باغ ایرانی ۱۲۳
- ۱-۶-۲- ایده‌های برآمده از بستر طراحی ۱۲۶
- ۱-۶-۲-۱- ارائه‌ی آلترناتیوهای طراحی ۱۲۸
- ۱-۶-۲-۱-۱- آلترناتیو اول؛ ایده‌ی تأکید بر مرکزیت مقبره‌الشعراء ۱۲۸
- ۱-۶-۲-۲- آلترناتیو دوم؛ بهره‌گیری از الگوی نمادین چهارباغ ایرانی و ارتباط مؤثر با معبر شهری ۱۳۰
- ۱-۶-۲-۳- آلترناتیو سوم؛ ایده‌ی تلفیق محور باغ ایرانی و محور اتصال بناهای تاریخی سایت و تأکید بر ایجاد فضاهای درون‌گرا و تمرکزگرا ۱۳۱
- ۱-۶-۲-۴- گزینش آلترناتیو سوم به عنوان طرح نهایی و تشریح دلایل انتخاب آن ۱۳۸
- ۱-۶-۳- روند طراحی فضاهای داخلی (گالری‌ها) و ایده‌های برآمده از عملکرد طراحی ۱۳۹

- منابع

- ارائه‌ی مدارک پروژه

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
۱۱	۱-۲- میانسرا به عنوان نمودی از فرهنگ محرمیت و درون‌گرایی در معماری ایرانی (نقره‌کار، ۱۳۸۷: ۶۰۶).....
۱۴	۲-۲- جلوه‌های حضور آب در باغ فین کاشان (www.anobanini.ir).....
۱۵	۳-۲- کاشت درختان همیشه سبز در امتداد محور اصلی باغ شاهزاده ماهان، جهت تعریف چشم‌انداز اصلی (شاهچراغی، ۱۳۹۰: ۸۵).....
۲۰	۴-۲- ساختار هندسی اصلی و غالب در باغ‌های ایرانی (نگارنده).....
۲۶	۵-۲- نمایش سلسله مراتب از برون تا درون، و مراتب (پرده‌های) وصل در باغ ایرانی (نگارنده).....
۲۶	۶-۲- عناصر محرمیت و محصوریت؛ نحوه قرارگیری دیوارهای باغ، مکانیابی در زمینه‌ای متضاد و قطع دید با پوشش درختان (نگارنده).....
۲۶	۷-۲- راست: هندسه و چشم‌انداز متمرکز در باغ ایرانی؛ چپ: هندسه منظم در ساختار باغ و گوشک ایرانی (نگارنده).....

- ۸-۲- تحلیل مراتب ادراکی - کالبدی باغ ایرانی در فرایند بازسازی تمرکز ذهنی و توجه بر درون (نگارنده) ۲۶..
- ۹-۲- فضاهای بسته و باز با خصوصیت مرکزگرایی در معماری ایرانی؛ راست: کوشک هشت بهشت اصفهان، چپ: مسجد جامع اصفهان (نگارنده)..... ۲۸
- ۱۰-۲- حرکت سلسله‌مراتبی (از ظاهر به باطن) در معماری ایرانی- اسلامی؛ مسجد جامع اردستان (نگارنده) ۲۹..
- ۱۱-۲- نمونه‌هایی از روش‌های ساخت بناهای جدید در محیط‌های تاریخی (نگارنده بر اساس: قدیری، ۱۳۸۵) ۳۴
- ۱-۳- میدان دید: ارتفاع/ اندازه و فاصله، در نمایش اشیاء دیواری (نویفرت و نویفرت، ۱۳۸۶: ۳۳۳)..... ۴۹
- ۲-۳- راست: زوایا، ارتفاع و فواصل مناسب برای مشاهده و نورپردازی تابلوهای بزرگ؛ چپ: اتاق نمایشگاهی با نورپردازی جانبی (نویفرت و نویفرت، ۱۳۸۶: ۳۳۳)..... ۴۹
- ۳-۳- دیاگرام حرکتی مجموعه در راه‌اندازی خدمات مجموعه: نمایشگاه‌ها، حفاظت و مدیریت مجموعه‌ها (Littlefield, 2008, 28-2)..... ۵۱
- ۴-۳- لایه بندی پیشنهادی برای نمایش واضح روابط میان عملکردهای موزه و روش تقسیم فضایی و گسترش آن (Littlefield, 2008, 28-2)..... ۵۱
- ۵-۳- نحوه‌ی تقسیم‌بندی فضایی در یک موزه (De chiara and Callender, 1987: 332)..... ۵۲
- ۶-۳- تکنیک‌های روشنایی مصنوعی نمایشگاه (Pickard, 2002: 274)..... ۵۴
- ۷-۳- نمونه‌هایی از نورپردازی طبیعی سقفی (www.archdaily.com و www.google.com)..... ۵۶
- ۸-۳- نمونه‌هایی از نورپردازی طبیعی دیواری (www.google.com و www.archdily.com)..... ۵۷
- ۹-۳- انواع روش‌های نورپردازی از بالا (De chiara and Callender, 1987: 331)..... ۵۷
- ۱۰-۳- نمودار سایکرومتریک برای محدوده آسایش و ایمنی موزه‌ها، گالری‌های هنری و آرشیوها (Littlefield, 2008, 28-5)..... ۵۸
- ۱-۴- راست: ایده‌ی لایه‌ای شکل‌گیری پارک دولایت؛ چپ: سایت پلان پارک (www.tschumi.com) و (www.google.com)..... ۶۰
- ۲-۴- فولی، پارک دولایت (www.tschumi.com)..... ۶۱
- ۳-۴- عناصر خلاقانه‌ی موجود در قسمت‌های مختلف پارک دولایت (تصاویر ضمیمه‌ی google earth و www.tschumi.com)..... ۶۲
- ۴-۴- پلان موزه هنر کارولینای شمالی (www.archinnovation.com)..... ۶۴
- ۵-۴- زوایای دید مختلف در موزه هنر کارولینای شمالی (www.archnewsnow.com)..... ۶۴
- ۶-۴- تصاویری از موزه‌ی هنر کارولینای شمالی (www.archinnovation.com)..... ۶۵
- ۷-۴- تصاویر داخل موزه‌ی هنر کارولینای شمالی (www.google.com)..... ۶۶
- ۸-۴- تصویر هوایی باغ- موزه برانلی (منشی‌زاده، ۳۲: ۱۳۹۰)..... ۶۷
- ۹-۴- پلان و نمای ارگانیک موزه‌ی برانلی (www.architectureweek.com)..... ۶۸
- ۱۰-۴- راست: تصاویری از نمای اصلی و گالری‌های موزه‌ی برانلی (www.architectureweek.com)..... ۶۸
- ۱۱-۴- پلان طبقه‌ی زیرزمین و همکف موزه‌ی هنرهای معاصر تهران (مهندسین مشاور نقش، ۶۳: ۱۳۸۷)..... ۶۹

- ۱۲-۴- ورودی و میانسرای موزه‌ی هنرهای معاصر تهران (مهندسین مشاور نقش، ۱۳۸۷: ۶۱)..... ۷۰
- ۱۳-۴- رامپ و وویلد مرکزی موزه‌ی هنرهای معاصر تهران (مهندسین مشاور نقش، ۱۳۸۷: ۶۴)..... ۷۱
- ۱۴-۴- سایت پلان و برش از فرهنگسرای نگارستان (مهندسین مشاور نقش، ۱۳۸۷: ۱۴۷ و ۱۴۸)..... ۷۲
- ۱۵-۴- راست: دید به آمفی تئاتر روباز؛ چپ: فضای هندسی مرکزی موزه (مهندسین مشاور نقش، ۱۳۸۷: ۱۴۷ و ۱۴۹)..... ۷۳
- ۱۶-۴- فضاهای داخلی فرهنگسرای نگارستان تهران (مهندسین مشاور نقش، ۱۳۸۷: ۱۵۰)..... ۷۳
- ۱-۵- محدوده‌ی جغرافیایی مورد مطالعه؛ تبریز (بابایی اقدم و همکاران، ۱۳۸۶: ۱۷۰)..... ۷۵
- ۲-۵- مقایسه شدت وزش باد و دفعات آن در شهر تبریز (کریم‌زاده، ۱۳۸۵: ۷۶ و مؤلف)..... ۷۸
- ۳-۵- حضور عاشیق‌ها در مراسم مختلف فرهنگی شهر تبریز (صبری، ۱۳۹۰: ۵۶۹)..... ۸۳
- ۴-۵- راست: فرش دستباف تبریز؛ چپ: فرش تبریز، طرح ماهی، بافته شده از پشم و ابریشم (مربوط به روزگار گذشته) (ویکی پدیا: <http://fa.wikipedia.org>)..... ۸۴
- ۵-۵- راست: برگی از شاهنامه‌ی شاه طهماسبی (ویکی پدیا: <http://fa.wikipedia.org>)؛ چپ: نگاره‌ی لحظه‌ی به دنیا آمدن پیامبر اکرم (ص) (صداقت و خورشیدی، ۱۳۸۸: ۹۳)..... ۸۵
- ۶-۵- راست: شعر آئینه‌ی ادراک به خط استاد بخت‌شکوهی؛ چپ: خط نستعلیق، اثری از میر علی تبریزی (www.kelkhhial.ir)..... ۸۶
- ۷-۵- موزه‌ی زنده‌ی سفال تبریز، خانه‌ی صرافلار (www.khanesofal.com)..... ۸۷
- ۸-۵- راست: تصویر بازسازی شده از مجموعه‌ی ربع رشیدی؛ چپ: مقبره‌ی غازان‌خان، مجموعه‌ی شب‌غازان (بلالی اسکویی و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۹ و سلطانزاده، ۱۳۷۶: ۲۱)..... ۹۰
- ۹-۵- تحلیل الگوی سه قسمتی در سازماندهی فضایی خانه‌ی قدکی تبریز (بیتسی، ۱۳۸۹: ۵۹ و نگارنده) (www.google.com)..... ۹۳
- ۱۰-۵- تصویر هوایی سایت (Google earth)..... ۹۷
- ۱۱-۵- نقشه‌ی سایت و موقعیت بناهای مقبره‌الشعراء، سید حمزه و موزه‌ی قاجار (مهندسین مشاور زیستا و نگارنده)..... ۹۸
- ۱۲-۵- پلان، برش- نما و سه بعدی از مجموعه‌ی سید حمزه (ع) (سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان آ.ش)..... ۹۹
- ۱۳-۵- تصاویری از ورودی و حیاط مجموعه‌ی سید حمزه (ع) (نگارنده)..... ۱۰۰
- ۱۴-۵- نمای خارجی و فضای داخلی مقبره‌ی سید حمزه (ع) (نگارنده و www.google.com)..... ۱۰۰
- ۱۵-۵- تصاویری از بنای یادمان مقبره‌الشعراء (نگارنده و www.tabriz.ir)..... ۱۰۲
- ۱۶-۵- طرح پیشنهادی غلامرضا فرزانه مهر برای مقبره‌الشعراء (سجادی، ۱۳۳۶)..... ۱۰۲
- ۱۷-۵- تحلیل اولیه‌ی محورهای غالب و دسترسی‌ها در بناهای سایت (نگارنده)..... ۱۰۳
- ۱۸-۵- موزه‌ی قاجار؛ خانه‌ی امیر نظام گروسی (www.eachto.org)..... ۱۰۴
- ۱۹-۵- تحلیل نور و بادهای غالب در سایت (نگارنده)..... ۱۰۴
- ۲۰-۵- تحلیل دسترسی‌ها و معابر در سایت (نگارنده)..... ۱۰۵
- ۲۱-۵- دید به معابر مختلف دسترسی در سایت (نگارنده)..... ۱۰۵

- ۵-۲۲- زوایای دید مختلف در سایت (نگارنده)..... ۱۰۶
- ۵-۲۳- تحلیل شیب و کدهای ارتفاعی (نگارنده)..... ۱۰۶
- ۵-۲۴- تحلیل کاربری‌های اطراف (نگارنده)..... ۱۰۷
- ۵-۲۵- راست: وضعیت فعلی موزه‌ی آثار استاد بهتونی؛ چپ: تعدادی از آثار استاد (نگارنده و www.behtoonimuseum.com)..... ۱۱۰
- ۵-۲۶- راست: استاندارد ابعاد و نحوه‌ی قرارگیری صندلی‌ها و ابعاد راهروها؛ چپ: زوایای دید و نسبت‌های طولی و عرضی در آمفی تئاترهای مختلف (نویفرت و نویفرت، ۱۳۸۶: ۴۷۸)..... ۱۱۷
- ۵-۲۷- نحوه‌ی ترسیم شیب کف سالن و قرارگیری صندلی‌ها با ابعاد متغیر در آن (نویفرت و نویفرت، ۱۳۸۶: ۴۷۹)..... ۱۱۸
- ۵-۲۸- راست: اندازه و تناسب پرده‌های نمایش؛ چپ: زوایای دید و فاصله‌ی آخرین صندلی در سالن نمایش فیلم (نویفرت و نویفرت، ۱۳۸۶: ۴۸۶)..... ۱۱۹
- ۵-۲۹- راست: ابعاد فضای کار برای طراحی؛ چپ: انواع مختلف فرم‌های کلاس و نحوه‌ی قرارگیری آن‌ها (نویفرت و نویفرت، ۱۳۸۶: ۳۱۱)..... ۱۲۰
- ۶-۱- ترسیمات اولیه از نحوه‌ی نمایش مفاهیم درون‌گرایی و شکل کالبدی آن در پروژه، منبع: (نگارنده) ... ۱۲۵
- ۶-۲- نمایش کالبدی ایده‌ی «دعوت‌کنندگی» در فضاهای پروژه و منظری از معماری «لایه- لایه»، منبع: (نگارنده) ۱۲۶
- ۶-۳- احترام و تواضع در برابر بناهای تاریخی و ارزش‌های فرهنگی آن‌ها، منبع: (نگارنده) ۱۲۸
- ۶-۴- ساختار فضایی و فرمی خانه- موزه‌های قاجاری شهر تبریز به عنوان منبع الهام طراحی، منبع: (نگارنده) ۱۲۸
- ۶-۵- اسکیس از آلترناتیو اولیه‌ی طراحی، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۰
- ۶-۶- اسکیس از آلترناتیو دوم طراحی، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۰
- ۶-۷- اسکیس از ایده‌ی کلی آلترناتیو سوم، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۲
- ۶-۸- تعیین کانون‌های اصلی شکل‌گیری فضاهای بسته‌ی پروژه در «امتداد محور اتصال بناهای تاریخی» و در «جوار باغ ایرانی و مجموعه‌ی سید حمزه(ع)، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۲
- ۶-۹- ماکت اتود از آلترناتیو سوم (بدون عقب‌نشینی ساختمان غربی) منبع: (نگارنده)..... ۱۳۳
- ۶-۱۰- سایت پلان پیشنهادی آلترناتیو سوم (همراه با عقب‌نشینی ساختمان غربی)، منبع: (نگارنده) ۱۳۳
- ۶-۱۱- اسکیس از ایده‌ی ایجاد گشایش فضایی در مقابل مجموعه‌ی سید حمزه(ع)، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۴
- ۶-۱۲- اسکیس از منظره‌ها و الگوهای متمرکزکننده‌ی دید، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۵
- ۶-۱۳- اسکیس‌هایی از روند طراحی محور مرکزی سایت و باغ ایرانی، منبع: (نگارنده) ۱۳۶
- ۶-۱۴- اسکیس از قسمت‌های مختلف ساختمان شرقی مجموعه، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۷
- ۶-۱۵- اسکیس از بخش جنوبی و غرب سایت، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۷
- ۶-۱۶- ایده‌ی طراحی باغ تفکر (با الهام از ویژگی تمرکز)، باغ شاعران (یادبود و کتیبه‌ای از اشعار شاعران خفته در مقبره‌الشعراء) و باغ حماسه (از ایده صعود و اوج)..... ۱۳۸
- ۶-۱۷- پلان اولیه برای ساختمان جنوب‌غربی (گالری‌های معاصر)، منبع: (نگارنده) ۱۳۹
- ۶-۱۸- پلان اولیه برای ساختمان شرقی مجموعه، منبع: (نگارنده)..... ۱۳۹

- ۱۹-۶- ترسیم برش‌های اولیه از فضاهاى اصلی دو بنا، منبع: (نگارنده)..... ۱۴۰
- ۲۰-۶- پرسپکتیو از گالری اولین‌ها (ساختمان جنوب‌غربی) (ایده‌ی نمایش صعود و پیشرفت تبریز)، منبع: (نگارنده)..... ۱۴۰
- ۲۱-۶- پرسپکتیو از گالری موقت فرهنگ و هنر معاصر تبریز (ایده‌ی انعطاف‌پذیری و سیالیت فضایی)، منبع: (نگارنده)..... ۱۴۱
- ۲۲-۶- پرسپکتیو داخلی از لابی و نمایشگاه موقت ساختمان شرقی، منبع: (نگارنده)..... ۱۴۱
- ۲۳-۶- روند طراحی گالری فرش و نگارگری، منبع: (نگارنده)..... ۱۴۲

فهرست جداول و نمودارها

صفحه	عنوان
۱۸.....	۱-۲- بررسی ساختار هندسی باغ‌های ایرانی (نگارنده).....
۲۲.....	۲-۲- تحلیل مراحل ورود و سلسله مراتب باغ (نگارنده).....
۲۳.....	۳-۲- تحلیل چشم‌انداز و هندسه متمرکز در باغ‌های ایرانی (نگارنده).....
۲۴.....	۴-۲- تحلیل شکل هندسی، محورهای حرکتی و مقیاس‌کرت‌ها در باغ ایرانی (نگارنده).....
۲۵.....	۵-۲- شاخصه‌های محریت و محصوریت و نحوه‌ی تشدید آن در باغ‌های ایرانی (نگارنده).....
۲۷.....	۶-۲- صفات درون‌گرایی و الزامات محیطی آن (آیزنک، ۱۳۶۵ و Kopec, 2006 و Rajamanickam, 2005).....
۳۲.....	۷-۲- بررسی نقاط قوت و ضعف روش‌های برخورد با محیط‌های تاریخی (قدیری، ۱۳۸۵ و نگارنده).....
۳۹.....	۸-۲- مفاهیم و اصول برگرفته از فصل دوم برای طراحی (نگارنده).....
۴۵.....	۱-۳- معیارهای مکان‌یابی موزه‌ها (قرخلو و همکاران، ۱۳۸۴: ۵۵).....
۵۰.....	۲-۳- بررسی نسبت فضای نمایشگاهی به انبار در انواع موزه‌ها (Pickard, 2002: 265).....
۵۳.....	۳-۳- بررسی حداکثر میزان نور پیشنهادی (Littlefield, 2008, 28-6).....
۷۴.....	۱-۴- جمع‌بندی نکات مهم فصل (نگارنده).....
۱۱۳.....	۱-۵- بخش اول فضاهاى پروژه و متراژ آن‌ها (نگارنده).....
۱۱۵.....	۲-۵- بخش دوم فضاهاى پروژه و متراژ آن‌ها (نگارنده).....
۱۲۹.....	۱-۶- بررسی نقاط قوت و ضعف آلترناتیو اولیه طراحی، منبع: (نگارنده).....
۱۳۸.....	۲-۶- تشریح نقاط قوت آلترناتیو سوم طراحی، منبع: (نگارنده).....

فصل اول: «کلیات»